

פניני הרמא

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובכ"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

וישמע יתרו חותן משה וגו'. (יח. א.), בגמרא סוטה (דף יא.): "א"ר חייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה בלעם ואיוב ויתרו בלעם שיעץ נהרג איוב ששתק נידון ביסורין יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית שנאמר ומשפחות סופרים יושבי יעבץ" כו', נראה שכן היא מדה כנגד מדה, כיון שהתחזק ועזב את מועצות הרשע, זכה שבני בניו ישבו בסנהדרין ששם נדונה עצת התורה, ולא עוד אלא יתרו גופא זכה עי"ז שבעצתו הוקם סנהדרין כדכתיב בפרשת יתרו לפי פי' מרן (הגרי"ז מבריסק) זצ"ל בספרו כי עצת יתרו היתה מנוי הסנהדרין. ויש להוסיף מה שיתרו זכה לסנהדרין כי מתנאי הממונים בדיינים מבואר ברמב"ם פ"ב מהלכות סנהדרין ה"ז שיהיו אוהבי האמת ושונאים את החמס ו"בורחין" מכל מיני עוול, ולפי"ז שפיר יתרו שברח זכה לזה.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"ב פרשת וארא)

לא תרצח. (כ. יג.), איתא בתרגום יונתן עמי בני ישראל לא תהוון קטולין ולא חברין עם קטולין וכו', וכן פירש בלא תנאף, וכן פירש בלא תגנוב ובלא תענה ובלא תחמוד עיי"ש, נמצא איסור השותפות וההתחברות עם העבריינים האלה הוא מעשרת הדברות שניתנו מסיני, ובכלל גוף הלאו הנאמר בזה.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

לזכרון נפש נקי וצדיק

גליון זה נתרם לעילוי נשמתו הטהורה של הגאון הגדול, צדיק הדור, ומופת ודגם יגיעת התורה לשמה

ואהבתה איליה, ויראת שמים אמיתי, חסידא ופרישא כש"ת

מרן רבינו משולם דוד הלוי סאלאווייציק זצללה"ה

בנו יקירו דמרן רשכבה"ג הגרי"ז מבריסק זיע"א - וראש ישיבת בריסק ירושלים תובכ"א

לרגל יום היאהרצייט - ח"י שבט

ת.נ.צ.ב.ה.

מאמר "רחבה מצותך מאד"

[מתוך ספר בית אב שיחות לשבועות הנוגע לפרשתן – נאמר בהיכל הישיבה לקראת חג השבועות שנת תשל"ז לפ"ק]

ארוכה מארץ מדה פי' מדתה של תורה היא מדה היוצאת מגבול השגת הארץ ואין לה השגת מרה וגבול בעוה"ז, והוא פנים ואחור שאמר יחזקאל שאין כאן גבול של צד כלל אלא הפוך בה דכולא בה, ולבסוף נתן זכריה שיעורים ומדות שאין להם שום מושג לדידן כי הוא בלתי גבולי.

והדברים מבוארים עוד שם בגמרא (כע"ב) אשר כל אות שבתורה, וכל תג שבה אין מושג וגבול למה שכלול בו, וכמו שאמרו שם "קווצותיו תלתלים אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות", לשון רבים לאין שיעור ותכלית עוד ועוד תלים של הלכות כמו שאין גבול לריבוי הנכלל בהמלה תלים.

ובמאמר דרך עץ החיים להרמח"ל (בתחלתו) כתב וז"ל: "ואף גם זאת הנה בדקדוק גדול נמשלה לאש ובהשואה מדוקדקה, כי כאשר תראה הגחלת שאינה מלובה השלהבת היא בתוכה כמוסה וסגורה אשר בהפיח בה אז תתפשט ותתלהט ותצא מתרחבת והולכת ובשלהבת ההיא נראים כמה מיני גוונים מה שלא נראה בתחלה בגחלת והכל מן הגחלת יוצא כן התורה הזאת אשר לפנינו כי כל מלותיה ואותיותיה כמו גחלת הן אשר בהניח אותן כן כאשר הן לא יראו כי אם גחלים וגם כמעט עמומות ומי שישתדל לעסוק בהן אז תתלהב מכל אות שלהבת גדולה ממולאה בכמה גוונים כו' ואין הדבר משל אלא עצמו כפשוטו ממש כי כל האותיות שאנו רואים בתורה כלן מורות על עשרים ושתים הנמצאות למעלה האירות ההן העליונות מותרות על האותיות ומכאן נמשכה קדושת התורה כו' ועל זה אמר התנא הפוך בה והפוך בה דכולא בה כי צריכים העוסקים להיות הופכים והופכים עד שתתלהב כמעשה האש ממש" עכ"ל"ק.

נראה שיש חיוב להתבונן בגודל התורה ורחבה, כי על כן נאמר זה בגמרא, ולדעת עכ"פ כי מדתה של תורה גדולה מהשגתנו, איתא בגמרא ערובין (דף כ"א): "אמר רב חסדא דריש מרי בר מר מאי דכתיב לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד דבר זה אמרו דוד ולא פירשו אמרו איוב ולא פירשו אמרו יחזקאל ולא פירשו עד שבא זכריה בן עדו ופירשו אמרו דוד ולא פירשו דכתיב לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד אמרו איוב ולא פירשו דכתיב ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים אמרו יחזקאל ולא פירשו דכתיב ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור וכתוב אליה קינים כו' עד שבא זכריה בן עדו ופירשו דכתיב ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה וכי פשטת לה היא לה עשרין בעשרין וכתוב היא כתובה פנים ואחור וכי קלפת לה כמה היא לה ארבעין בעשרין וכתוב מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וגו' נמצא כל העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה" עיי"ש ע"כ.

הנה מה שפירש זכריה בלתי מובן לנו ביותר מה שייך למדוד התורה במדידת אמות? ולא עוד אלא ברש"י פי' שאמה זו היא אמתו של הקב"ה שהיא למעלה מהשגתנו?

ויובן עפ"י מש"כ בספר הברית (מאמר יב) בשם קדמונים בחשבון ימי המשיח, שכעבור יום ראשון יהיה שיעור שעה כשיעור יום ואחרי כ"ד שעות כאלה יהיה גמרו של יום שני ותארך השעה הבאה כשיעור אריכות יום שלפניו עד שיגיע שיעור שעה כזמן שיעור שבוע וחודש עד שאח"כ יהיה שיעור שעה כתקופת יובל עידן ועידנים שאין לנו מושג, ובודאי כהנה הן מדותיו של הקב"ה, ונמצא שאמנם דוד אמר דבר קרוב להשגתנו לכל תכלה בעוה"ז ראיתי קץ וגבול להשגה מה שאין כן התורה רחבה מאד, וה"מאוד" הזה אין לו גבול, וכעין זה אמר איוב

חכמה היינו התורה שבכתב הנתונה לנו בפומבי בסני מפיו דעת ותבונה הוא מה שמוסיפים החכמים בכל דור ודור להבין דבר מתוך דבר הוא ג"כ מאתו יתברך כמ"ש אני חכמה שכנתי ערמה להוסיף ציצים ופרחים בכל דור וזמן לפי העת הכל מאתו ית' והוא הנוחן התורה הזאת הגם כי המחדשים המה חכמי הזמן כמו שרמזוהו בעלי הרמז מדרבנן בגימטריא מפי גבורה וזהו שאמר אשר נתן לשון עבר, לנו תורת אמת הוא התורה שבכתב ועל ידי זה וחיי עולם נטע בתוכינו שנוכל לחדש תורה חדשה ציצים ופרחים ככל דור הם דברי סופרים כנז"ל ומ"ש בריש חגיגה שנמשלו דברי סופרים כדרבנן הזה שמכוין את הפרה לתלמיה להביא חיים לעולם כן דברי תורה מכוונים לב לומדיה להביא חיים לעולם כי הוא חיך וכו' וכמסמרות נטועים מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פרים ורבים מזמן לזמן ומדור לדור להמציא חידושי תורה להבין דבר מתוך דבר ולהנטיף ציצים ופרחים חדשים וזהו שאמר וחיי עולם שמביאים חיים לעולם נטע בתוכנו כנטיעה זו שפרה ורבה וזהו שדרשו חז"ל כאן חדשים וגם ישנים דודי צפנתי לך ישנים זו תורה שבכתב חדשים דברי סופרים שמתחדשים מפלפולם של חכמי הזמן מדור ודור" עכ"ל.

הרי לנו כי גם מתן תורה היה בלי שיעור ותכלית, והקב"ה נותן חכמה ומפיו דעת ותבונה בכל שעה ושעה, לשון הווה נותן התורה, וע"כ כל היגע ולומד תורה הרי הוא כאילו עומד על הר סיני ומקבל תורה מפי הקב"ה עד סוף כל הדורות, ואנו ביניהם.

ויעויין דברי הגר"א באבני אליהו בפירוש הסידור (סידור הגר"א 'אשי ישראל') למזמור כ"ט בקבלת שבת כתב שכבר קבלו חז"ל שהקולות הנזכרות במזמור זה כנגד מתן תורה כמאמרם ז"ל המשמח חתן וכלה זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות, והם הקולות שבמזמור זה, והולך ומפרש כי קול ד' על המים הוא כנגד עומק המושג של תורה כי התורה מים עמוקים, קול ד' בכח הוא כנגד קוצר המשיג שהשגתו של אדם לפי כחו, קול ד' בהדר הוא אם מוציא מן הכח אל הפועל וקול ד' במדבר הוא ענין בן חורין לתורה בן חורין מעול פרנסה

מתוך הידיעה הלזו שעצמות התורה הקדושה היא בלתי גבולית נתבונן במהות מתן תורה שכמו שהתורה"ק עצמה, כן ניתנה לנו בנתינה נצחית קיימת בלי גבול וקץ, והדברים נאמרים במדרש רבה פרשת יתרו (כח, ה) ז"ל: "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר, אמר רבי יצחק, מה שהנביאים עתידים להתנבאות בכל דור ודור קבלו מהר סיני, שכן משה אומר להם לישראל כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום ואת אשר איננו פה עמנו היום, עמנו עומד היום, אין כתיב כאן, אלא עמנו היום, אלו הנשמות העתידות להבראות שאין בהם ממש כו' וכן הוא אומר משא דבר ה' אל ישראל ביד מלאכי, בימי מלאכי לא נאמר, אלא ביד מלאכי, שכבר היתה הנבואה בידו מהר סיני, ועד אותה שעה לא נתנה לו רשות להתנבאות. וכן ישעיה אמר מעת היותה שם אני, אמר ישעיה מיום שנתנה תורה בסיני שם הייתי וקבלתי את הנבואה הזאת כו' ולא כל הנביאים בלבד קבלו מסיני נבואתן, אלא אף החכמים העומדים בכל דור ודור כל אחד ואחד קבל את שלו מסיני וכו' ע"כ במדרש עיי"ש עוד. וכבר אמרו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר מהר סיני (ירושלמי פאה פ"ב ה"ד), הרי מבואר שכל מה שיש בתורה לאין סוף וקץ הכל היה נכלל במתן תורה בסיני.

ומה נפלאים דברי הגר"א ז"ל בפירושו על הגמרא עירובין חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך, ז"ל הגר"א (ביאורים מהגר"א על הש"ס - עירובין ליקוטם): "חדשים וגם ישנים חדשים דברי סופרים וגם ישנים דברי חז"ל וכף יש לבאר דהנה בכרכה התורה אשר בחר בנו וכו' ונתנו לנו את תורתנו נתן לשון עבר בא"י נותן התורה נותר לשון הווה וכן בהברכה שלאחריה אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו בא"י נותן התורה פתח בעבר וסיים בהווה אמנם יתבאר דידוע הוא מה שכתבו כי התורה שבכתב כבר נתנה השי"ת לנו וכתבא וקיימא אך בתורה שבעל פה הגם כי כולה כלולה ורמוזה בהתורה שבכתב והכל נמסר למשה בסיני גם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בכל דור עד עת קץ על ידי פלפולו וליבון ובירור שמעתתא אליבא דהלכתא אם כיוון האמת וקוב"ה יתיב וגמיר שמעתתא מפומייהו דכולהו רבנן גם זה ניתנה לו מפיו יתברך כמו שכתוב כי ה' יתן

וכו' וקול ד' חוצב להבות אש כנגד שבירת המדות ויצרו, זהו תוכן דבריו.

ונראה לבאר כי ניתנה התורה במצב מסוים שאין מניעות ללמודה לא מצד המושג - כמש"כ לעיל מזה - כי נפתחו השמים ושמי השמים ונראו להם סתרי מרכבה, ונתנה התורה כנגד כחו של כל אחד ואחד כדאיתא במדרש שם, ואכן גם כחו של אדם אין לו גבול כדאיתא דבמידה שעמל ויגע ומתלהב בלימודו, וכלי מלא מחזיק (ברכות דף מ.), ונתנה התורה במצב של נעשה ונשמע להוציא אל הפועל, והיו אז בני חורין בלי מניעה מצד בני ומזוני ולא היו להם מניעות מצד יצה"ר כי נעקר יצה"ר מלבם, ולפי"ז מכיון שאמרנו שבכל שעה שאדם לומד הוא זמן מתן התורה, כל אדם מסוגל לחמשה קולות אלה, כי מצד מושג התורה תושפע עליו שפע לאין סוף ולפי כהו שעמל ויגע ימצא, וכל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ, וכבר אמרו אם פגע בכך מנוול זה משכהו לביהמ"ד אם אבן הוא נמוח (קידושין דף ל:), והעיקר שיגדיל ולא יצמצם אדם תשוקתו לתורה, וכמו שאמרו בגמרא ברכות (דף ג.) הרחב

פיך ואמלאהו, ההוא בדברי תורה כתיב, ופירש"י תבקש כל תאוותך, ושם בעירובין אמרו, שישכים ויעריב עליהם בביהמ"ד.

ואיתא בגמרא נדרים (דף ח.) האומר אשכים ואשנה פרק זה מושבע ועומד הוא, ומפרש שם בר"ן כי חייב ללמוד יומם ולילה - והגית בה יומם ולילה - ואמרו בגמרא קידושין (דף ל.) ושנתם לבניך שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך שאם ישאלך אדם אל תגמגם ע"כ, ומדייק הגאון רבי ראובן זצ"ל (ברכת שמואל שם) שנאמרו כאן ב' חיובים של מושבע ועומד הן מה שאמר אשכים, כי מחויב ללמוד בכל זמן יומם ולילה, והוא גם מושבע ועומד על פרק זה כי חייב לדעת כל התורה כולה שיהיו מחודדים בפיו, כי אכן זהו מצב התורה ולימודה בכל שעה ובכל כחו, וחייב ללמוד כן כל ימי חייו ואז יזכה לתורה, ואם כי לא עליך המלאכה לגמור אבל אי אתה בן חורין להפטר ממנו.

והוא שאנו מתפללים אחת שאלתי אותה אבקש שבתי בבית ד' כל ימי חיי, ואמרו אם למדת תורה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת.

על כל אהודך

מתוך שמחה של מצוה הננו לברך על המוגמר במלאות שנה נוספת לייסוד קהלתינו הקדושה באה"ק ועריכת גליון נפלא זה, ואשר בגליון הנוכחי עומדים אנו בפתח שנת השביעית לייסודו, במשך השנים כבר הצטרפו מאות מבקשי תורה ויראת ה', דעת תורה והשקפה בהירה עפ"י תורת הו"כ רבינו הגדול מרן מרן ראש הישיבה שליט"א, אילו פינו מלא שירה כים כו' אין אנחנו מספיקים להודות לך.

לא נשאר לנו אלא להרים כפים לה' בהודאה על העבר ובבקשה על העתיד שכה יתן ויוסיף תת כח לרבינו שליט"א עוד רבות בשנים להרביץ תורה ויראה לתלמידיו הצמאים לשתות דבר הרמה, וכן יוסיף ליתן כח לעורכי הגליון במסירות נפלאה, ונזכה לקבל פני משיח צדקנו ומלכנו בראשנו בב"א.

המערכת